

JESUS MARIA LEIZAOLA SANCHEZ

(1896-1989)

Jesus M.ª Leizaola lehendakari ohia eta euskaltzain ohorezkoa Donostian jaio zen 1896ko Irailaren 7an. Lekarotzen estudiatu zuen batxilergoa. Gasteizen konbalidatzeko. 18 urte bete zituenerako Deretxo lizentziatura egin zuen Valladolid-eko Unibertsitatean eta oposizioz sartu zen Gipuzkoako Diputazioan Letradu nagusi. Handik Bilboko Udalera eta berriz Gipuzkoako Diputaziora itzuli. 1917an Diputazioak autonomia eskariz egin zuen mezuaren partaide izan zen. Ordurako Eusko Alderdiko bazkidea zen eta 1922an Eusko Ikaskuntzak Gernikan eratu zuen Batzar Nagusietan presondegiratu Euskal Herriaren batasuna eskatzearen. Baina, handik laster kaleraturik, 1925ean, Ekonomia Kontzertuak berritzeo idazkiaren partaideen arteko aurkitzen dugu, eta lau urte geroago Eibarren ELA-STV-ko Batzarrean ordezkari. Garai hartan *Euzkadi*-ren administrazio buru. Errepublikaren etorreran Gorteetako Diputatu izendatu zuten, 1931-1933 legislaturan, Estatutuaren alde jokatu.

1936ko Uztailaren 18an militarrek jaiki zirenean Gipuzkoaren defentsarako antolatu zen batzordeko, PNV/EAJ-ren izenean. Urte bereko urriaren 7an Eusko Jaurlaritzako lehendakari orde hautatu zuten, Justizia eta Kulturako karterarekin, beronen agintaritzapean Euskal Herriko Unibertsitatea sortuz, horren ondorioz Basurtoko Ospitalean Medizina Fakultatea jarritz. 1936an, Bizkaia erortzean, Unibertsitatea eta Labe-Andiak salbatzeko eratu zen defentsaren buru izatera iritsi zen. Gerra bukatu arte Jaurlaritzaren egoitzan iraun zuen Barcelonan. Gero, Paris-en, 1941ean nazien aurkako erresistentziaren laguntzaile sartu zen, bereziki De Gaulle-ren FFI-rekin, eta Gestapo-koek atxilotu zuten, baina libratua izan zen. 1944aren azkenaldera Euskal Gudarostiak antolatzeo deia egin zuen eta hortik Bordele liberatzeko partaidetza. Berari zor zitzaion Bloque Nacional Vasconen prestakuntza, Baionako paktua sinatzera helduko zena.

1946an erbesteko Eusko Jaurlaritzaren antolatzen partaide, J.A. Agirre zenaren gabinete hura Adenauer, Schumann eta De Gasperi-rekin Europako etorkizunari buruzko plangintzetan parte hartzeko. 1960an Jose Antonio Agirre lehendakaria hiltzean, haren burugotzaz jabetu zen Donibane Lohizunen zin eginez eta Paris eta Baionako Beyrisse egoitzetatik 1979ra bitartean bete zuen lehendakaritza, Gernikako Estatutua onartu arte. Hori da, laburki, politika gizonaren ibilbidea.

Baina, guri hemen, egia esan, euskaraz eta euskararen alde egin zituen lanak adieraztea komeni zaigu, zeren horiegatik irabazi bai zuen euskaltzain ohoretza.

Esan beharrik ez dugu maila horretako gizonak bere bizitza guztian izan zuela euskararen alderako kezka eta guztiok oroituko zarete, etorri berri, nola bisitatu gintuen Urkixo Bibliotekan goizeko bilkuran geundelarik.

1921. urtean “Yakintzarako gaitasunak” izenburuz, Donostian Euskal-Esnaleak antolaturik eman zuen hitzaldia, handik hiru urtetara argitaratu zen *Itzaldiak* zeritzan hirugarren sailean. Eta berak idatzia da *Enclopedia Hispano-Americana Espasa*-ren XXIII. tomoan datorren “Literatura Vasca” kapitulua.

Zenbait lan argitaratu zituen, batzutan Norbait izenordearen pean, euskaraz eta erdaraz, besteak beste, honako aldizkarietan: *Yakintza*, *Gure Herria*, *Iberia*, *Euzko-Gogoa*, *Euzko-Enda*, *Euzko Deya*, *Gaiak* eta *Muga*-n. Eta euskal literaturari buruz sei liburu aipagarri Buenos Aires-ko Ekin Argitaldarian, honako izenburuz: *Estudios sobre la poesía vasca*, 1951; *La crónica en la poesía popular vasca*, 1961; *1808-1914 en la poesía popular vasca y otros estudios*, 1965; *Los romances vascos (Uskal khantoriak) y sus relaciones con reliquias literarias de la prehistoria*, 1969; *Acontecimientos del siglo XX y su influencia en la poesía vasca*, 1974; eta, *El refranero vasco antiguo y la poesía euskérica*, 1978.

Horrez gainera, “Euzkadi barreneko euskaldunei” [manifestua] 1961ean Parisen eta “Urteurrena. En el aniversario” [J. A. Agirreren heriotze urteburuan] 1961ean Baionan. “Oyartzuarren oyartzuna” *Lekuona'tar Manuel jaunaren ome-nezko* II. tomoan, 1977an.

Euskaltzaindiak ohorezko euskaltzain izendatu zuen 1984ko Azaroaren 30ean. Eta 1987ko Maitzaren 29an, Euskaltzaindiak Toribio Etxebarria zenaren mendeurrena ospatzean, Eibarko Udaletxean, T. Etxebarriaren oroitzapenezko hitzaldia eskaini zigan. Tamalgarria hitzaldi hura **Euskera**-n bildu eza. Gainera, Toribiok Bibliatik Eibarko euskarara itzuli zuen *Daniel-en liburua*-ren kopia bat eskaini zion, oraindik argitaragabea eta Jesus Maria Leizaolak gure “Azkue Biblioteka”-rako erregalatu zigan.

Leizaolak, legeei buruz, beste lan asko idatzi zituen eta guztien adibide zehatza ikus Jon Bilbao-ren *Eusko Bibliographia* lanetan, V. tomoko 32.orrialdean, X.eko 71-72 eta bigarren aldiko II.aren 749-750.orrialdeetan.

Gure herriगतik hainbeste egin duen gizon zintzoa 1989ko Martxoaren 16an zendu zen Donostian. G.B.

Juan San Martin